

HEBREOARE

jóaripũ

Cõamacũ cũũ macũmena basocáre wedeyigu

1 ¹Too sugueropu Cõamacũ cũũyara profetamena marĩ ñecũsũtuãrẽ wedeyigu; sícãrĩ mee wedeyigu. Cũũ wederécõrõ merẽá dícu wederucuyigu. ²Atitõ niiture bũrecorire cũũ macũmena marĩrẽ wederigu niiwĩ. Cõamacũ cũũ macũrẽ “niipetire mũnye pũtuáadacu” jĩiyigu. Cũũmenarã atibũrecore bauaneyigu. ³Cũũrã Cõamacũ asibatére ãñurere cõogú niĩ. Cũũrã sũcã Cõamacũbiro niirecutiqui. Cũũ wedesere tutuare cõorẽmena niipetire atibũreco niirere ñnanũnusequi. Marĩ ñañarẽ tiirere cosetóagu, Cõamacũ tutuanetõgũ pũtopu diamacũpe jeanuãjeayigu.

Cõamacũ macũ ángelea nemorõ ũrutĩ macũ niĩ

⁴Cõamacũ cũũ macũrẽ Õpũ niirere sõnecoyigu. Teero tiigú, ángelea nemorõ ũrutĩ macũ pũtuáyigu. ⁵Cõamacũ cũũ macũrẽ biiro jĩiyigu:

Mũũ yũũ macũ niĩ.
Mesũãmena yũũ mũũ pacu
niirere masĩãdacua. ^a

Sícũ ángelere teero jĩiyigu. Teero biiri cũũ macũye maquẽrẽ wedesegu, biiro jĩiyigu:

Yũũ cũũ pacu niigũda.
Cũũ yũũ macũ niigũda-
qui. ^b

Sícũ ángelere teero jĩiyigu. ⁶Basocá sõwũ jĩĩgũrẽ atibũrecorepũ tiodioconemorĩ, cũũ jĩĩadarere biiro jóanoã:

Niipetira ángelea cũũrẽ jeacũmu, padeoáro,
jĩĩ jóanoã. ⁷Ángeleapere cũũ jĩirere biirope jóanoã:

Ángelea Cõamacũrẽ padecotera niicua;
cũũ dutirere tiirã, wĩno tiiróbiro wáacua.
Cũũrã sũcã pecame tiiróbiro niicua. ^c

⁸Cũũ macũpéreja biirope jóanoã:

Mũũ Cõamacũ niĩã; mũũ Õpũ niirẽ petirĩcu.
Mũũ niipetirare diamacũrã dutigũdacu.

⁹Mũũ diamacũ tiirere booa; netõnucãrepere boorĩa.

Teero tiigú, Cõamacũ mũũ Õpũ niigú mũũrẽ bese, òpũ sõnecowi.

^a1.5 Salmo 2.7. ^b1.5 2 Samuel 7.14; 1 Crónicas 17.13. ^c1.7 Salmo 104.4.

M̄m̄ menamacārã nemoró
m̄m̄rẽ usenire painemoró
ticowi,^d

jĩ jóanoã. ¹⁰Atecã cũ mac̄pé-
reja biiro jóanoã:

Basocá Ōpũ, sicatorp̄re m̄m̄
basirora atibúrecore bau-
anéwũ;
ũm̄áse niirécãrẽ tiiwá.

¹¹M̄m̄ tiirigue petijõãadacu;
m̄m̄reja niirucujãgũdacu.
Niipetire m̄m̄ tiirigue suti
tiiróbiro bóadiaadacu.

¹²M̄m̄ teeré suti tiiróbiro tuu-
pégudacu.

Niipetire wasonóadacu.

M̄m̄reja wasorícu.

M̄m̄ catiré petirícu,^e

jĩ jóanoã. ¹³Cõamacũ atecãrẽ
cũ mac̄rẽ biiro jĩrigũ niiwĩ:

Yáa wãmo diamacũniñape
duiya,

tée m̄m̄rẽ ñnatutirare m̄m̄
dutiriguere yũ ãñurõ
yũri tiirípu.^f

Sĩcũ ángelere teero jĩriyigũ.

¹⁴Niipetira ángelea bauhéra
niíya. Cũã cũ dutirére tiico-
téra niíya. Cũã cũ netõnéno-
rirare tiípudutigu ticodiocora
niíya.

**Cõamacũ basocáre netõnére
quetire t̄on̄n̄s̄edutire**

2 ¹Teero tiirá, cũ mac̄ye que-
tire marĩ tuoáriguere nemoró
ãñurõ t̄on̄n̄s̄ero booa. T̄on̄n̄-

núseco, padeodúrijããda jĩrã. ²Too
sũguerop̄re Cõamacũ ángeleame-
na cũ dutirére^g wedecoyigũ. Cũã
dutiré diamacũrã niirõ tiiriro nii-
wũ. Diamacũ maquẽ niipacari, ba-
socápe netõncáyira. Cũã netõn̄-
cárecõrõ ñañarõ tiinóyira. ³Teero
tiirá, marĩrẽ netõnére quetire ãñu-
netõjõãrere teero ññajãrã, Cõama-
cũ ñañarõ tiíadarere netõrícu. Tee
quetire marĩ Ōpũ wedesũguerigũ
niiwĩ. Too síro cũ wederiguere
t̄oríra marĩrẽ wedenetõnecowa.
“Netõnére quetire diamacũrã
niíã”, jĩwã. ⁴Cõamacũã tee que-
tire “diamacũrã niíã” jĩgũ, cũã s̄i-
cũrã tiimas̄irere pee tiíẽnorĩ tiirigu
niiwĩ. Teero biiri Espiritu Santo-
mena marícõrõ tiimas̄irere ticori-
gũ niiwĩ. Pee merẽã tiimas̄irere ti-
coqui, cũ ticodugarobirora.

Jesús basocá wáarigue

⁵Cõamacũ atibúreco petiári si-
ro, apebúreco jeari, ángeleare
“mũã niipetirare dutiadacu” jĩri-
yigũ. ⁶Biirape Cõamacũye queti
jóarip̄p̄re s̄icũ tee maquẽrẽ
jóarigũ niiwĩ:

Cõamacũ, ¿deero tiigú m̄m̄
nocõrõca basocáre wãcũ-
jãĩ?

¿Deero tiigú nocõrõca cũãrẽ
ãñurõ ññan̄n̄sejãĩ?

⁷M̄m̄ basocáre ángelea doca
niirã niirĩ tiirígu niiwũ
ména.

^d1.9 Salmo 45.6-7.

^e1.10-12 Salmo 102.25-27.

^f1.13 Salmo 110.1.

^g2.2 La Ley de Moisés.

Péerogã siro basocáre pee
dutiére añurõ asibatéreme-
mena ticorigu niiwũ.

⁸Niipetire m̃m̃ bauanérigue-
re basocá dutiario jĩgũ,
cũurigu niiwũ,^h

jĩ jóarigu niiwĩ. Cõamacũ baso-
cáre dutiére cũgũ, niipetirere
dutiario jĩgũ, cũurigu niiwĩ. Teero
tiirá, cã “dutimasĩna maniã”
jĩré maniã. Teero niipacari, marĩ
atitóre basocá niipetirere dutiri
ĩnaria ména. ⁹Ángelea docagã
niimirigupereja masĩnoã. Cũurã
Jesús niĩ. Cũ Cõamacũ basocá-
re añurõ tiére eñogũ, marĩre
diabosarigu niiwĩ. Cũ diagu, ba-
yirõ ñañarõ netórigue wapa Cõa-
macũ añurõ asibatéremena cũre
marĩ Ōpũ sōnecorigu niiwĩ.

¹⁰Cõamacũ niipetirere, niipeti-
rere bauanérigu niiwĩ, niipetira
cũre “añugũrã tiyi” jĩrõ jĩgũ.
Cũurã paure ũmũásepu wáada-
rimarẽ maa eñosugégudu, cãrẽ
netónégũdure biiro tiirigu niiwĩ:
Niipetirere añurõ tiĩñápetijãrõ
jĩgũ, ñañarõ netórĩ tiirigu niiwĩ.
Cõamacũ teero tiigũ, diamacũ ti-
rigu niiwĩ. ¹¹Marĩre marĩ ñañaré
tiére acabórigu, teero biiri marĩ
cũ acabónorira s̃c̃põna tiiróbi-
ro niirã tiia sãa. Teero tiigũ, cũ
marĩre “yã wedera niĩya” jĩgũ,
bobosáriqui. ¹²Teero tiiró, cũ
Pacure wedeserere biiro jóanoã:

M̃m̃ye maquẽre yã wede-
rere wedeguda.

Basocá neãrucurop̃ “Cõã-
macũ añunetõjõã” jĩ ba-
sapeoguda m̃m̃re,ⁱ

jĩ jóanoã. ¹³Atecã jóanoã:

Ỹm̃ Cõamacũre padeoru-
cúa,^j

jĩ jóanoã. Atecã jóanemonoã:

Cõamacũ põna cũ ỹm̃re ti-
coriramena ãno niã,^k

jĩ jóanoã.

¹⁴Marĩ diaadari õpũĩrẽ c̃noa.
Teerora Jesucã marĩbirora õpũ-
cutirigu niiwĩ. Cũ marĩ tiiróbiro-
ra õpũcutirigu diajõayigu. Tee-
ména Satanás dia ditijõãdarare
dutigãre docacũmurĩ tiirigu niiwĩ.
¹⁵Teeménarã diarẽ cuimirare ne-
tónérigu niiwĩ sãa. Teerẽ cuira,
bãrecoricõrõ ñañarõ yeeripũnac̃-
timiyira. ¹⁶Teero tiirá, aterẽ masĩ-
noã: Cũ angeleapere tiápugu
mee atirigu niiwĩ; Abraham pãrã-
merã niinũserapere tiápugu
atirigu niiwĩ. ¹⁷Marĩ cũya wede-
rere tiápugu, marĩbirora baurigu
niiwĩ. Marĩbiro niĩhẽgũjã, marĩre
tiápuribojyi. Marĩbirora niijgũ,
paire dutigũ sãarigu niiwĩ. Paire
dutigũ sãarigu Cõamacũ boore
tiigũ niĩ; marĩre bóaneõ ñaqui.
Marĩre diabosarigu niijgũ, paire
dutigũ niijgũ, marĩ ñañaré tiére
Cõamacũre acabóre sãĩbosáqui.
¹⁸Satanás cũre ñañaré tiidutiri,
bayirõ ñañarõ netõpacũ, ñañaré
tiiriyigu. Cũre teero wãari, wãcũ-
tutuayigu. Teero tiigũ, marĩre ña-
ñarõ wãari, tiápuqui.

^h2.8 Salmo 8.4-6. ⁱ2.12 Salmo 22.22. ^j2.13 Isaías 8.17. ^k2.13 Isaías 8.18.

Jesús Moisés nemoró niĩ

3¹ Teero tiirá, yáa wedera, ñañaré tiirére acabónorira, ḡmḡásepḡ wáaadara, Jesús marĩ padeogúre wácūḡḡḡseya. Cūḡ Cōāmacū beserigḡ, cūḡyere wededutigḡ ticoconorigḡ niĩ. Teero biiri paiaré dutigú, Cōāmacūrē marīye niādarere sãiboságḡ niĩ. ² Jesús Moisés tiiró-biro Cōāmacū cūūrē cúūriguere diamacú tiigú niirigḡ niiwĩ. Moisés Cōāmacūrē padeoráre sḡonígḡ niirigḡ niiwĩ. ³ Jesuré Moisés nemoró añurō wácūnetōḡcārō booa. Queorémena wedeguda. Sícū wii tiiquí. Tiwí tiirígḡpe tiwí nemoró añurō wedesenoqui. Jesurá wii tiirígḡ tiiró-biro niĩ. ⁴ Wiiré ñña, ateré jĩmasĩ: “Sícū tiwiiré tiirígḡ niiwĩ”. Cōāmacūpeja niipe-tirepūrena tiisugúerigḡ niiwĩ. ⁵ Moisépe Cōāmacūrē padecotegḡ niijígḡ, Cōāmacūrē padeoráre añurō coterigḡ niiwĩ. Cūḡ Cōāmacū too síro wedeadare maquécārē wederigḡ niiwĩ. ⁶ Cristope tiwí ḡpḡ macū niijígḡ, tiwí macārē añurō cotequi. Marĩ Cōāmacūrē padeorá tiwí macārā niirā tiia. Marĩ Cōāmacūrē padeorucúra, tiwii-púra niijārā tiia. Teero biiri “too síropḡ cūḡ ticoadarere marĩrē ticogudaqui” jĩ padeorucúra, teerora niirucujãadacu.

Cōāmacūrē padeorá yeerisácu

⁷ Teero tiirá, Espíritu Santo jĩ-riguere wácūḡḡḡseya. Cūḡ jĩrigue Cōāmacūye queti jóaripūḡ biiro jĩ jóanoã:

Mecūā múā Cōāmacū wedeserere tḡorá,

⁸ yḡḡrijã tiirjãña.

Too sugero macārāḡ cūūrē netōḡcárira tiiró-biro niirjãña.

Cūā yucḡ maniró, basocá maniróḡ niiritore, Cōāmacū wederi tḡorírucuyira.

“¿Niirórã marĩrē ñañarō tiigúdari cūḡ? Tiiríqui”, jĩyira.

⁹ Cōāmacū jĩiyigḡ: “Cūā cuarenta cūmarĩ yḡḡ añurō tiirére ñnarucumiwã.

Teeré ññapacara, ‘¿niirórã marĩrē ñañarō tiigúdari cūḡ? Tiiríqui’, jĩ wácūwã.

¹⁰ Teero tiigú, yḡḡ cūāmena cúatḡ.

Cūārē biiro jĩwḡ: ‘Múā diamacú maquērē masípacara, noo booró tiijãã; yḡḡ dutirére booríã’, jĩwḡ.

¹¹ Teero tiigú, cūāmena cúagḡ, jĩwḡ: ‘Diamacúrã biiro tiigúda:

Yḡḡ múārē ticoadari ditare jearicu; yḡḡmena yeerisáricu’, jĩwḡ”, jĩiyigḡ Cōāmacū,^l

jĩ jóanoã.

^l3.7-11 Salmo 95.7-11.

12Yáa wedera, cãmerí coteya. Sícũ ñañarõ wãcũ, padeohégũ niirijããrõ. Ñañarõ wãcũrã, padeodúra, too síro múã Cõãmacũ catirucugure cõãrã tiibócu. 13Biroke tiiyá: Búrecoricõrõ Cõãmacũ cũũ “Mecũã” jĩrĩ bũreco niirĩ, cãmerí wãcũtutuari tiiyá. Teero tiihéra, múã síquẽrã jĩditorere tuorã, ñañarere tiiãdacu. Cõãmacũrẽ yũhera pũtuãadacu. 14Marĩ sicato padeoríguere padeorucújãrã, Cristore bapacũtira niãdacu.

15Yũ jĩĩariborora jĩĩ jóanoã: Mecũã múã Cõãmacũ wedeserere tuorã, yũriijã tiiirijãña.

Too sũguero macãrãpũ Cõãmacũrẽ netõnucãrira tiirobirõ niirijãña,^m

jĩĩ jóanoã. 16Too sũguero macãrãpũ Cõãmacũ wedeserere tuopacãra, cũũrẽ netõnucãyira. Cũã niipetira Egiptopũ niimirira Moisés néewitiwarira niyira. 17Cuarenta cũmarĩ Cõãmacũ cũã ñañarẽ tiiirĩ ñnagũ, cũãmena cúayigu. Teero tiiirã, cũã yucu manirõ, basocã manirõpũ diayira. 18Cõãmacũ cũũrẽ netõnucãrirare biiro jĩiyigu: “Diamacũrã biiro tiigũda: Yũ múãrẽ ticoadari ditare jearicu; yũmena yeerisãricu”, jĩiyigu. 19Teero tiiirã, marĩ masitoaa: Cũã Cõãmacũrẽ padeoríjĩrã, cũũ ticoadari ditare jemasĩriyira. Cũũmena yeerisãre bũariyira.

4¹ Cõãmacũ too sũguero macãrãpũre “yũmena yeerisãrã atiya” jĩĩrirobirora marĩcãrẽ jĩĩgũ tiiquĩ. Teero tiiirã, ãñurõ wãcũãda. Apetõ tiiirã, múã síquẽrã tee yeerisãre bũaribocu. 2Marĩcã too sũguero macãrãpũ tiirobirora Cõãmacũye queti ãñurẽ quetire wedenorira niã. Cũãpe búri peti tee quetire tuoyira. Padeoríyira. Teero tiiirã, ãñurẽre bũariyira. 3Marĩpe tee quetire padeorãpeja Cõãmacũmena yeerisãre bũatõaa. Tee maquẽrẽ Cõãmacũ wedesegu, biiro jĩiyigu:

“Teero tiigũ, cũãmena cúagu, aterẽ jĩiwũ:

‘Diamacũrã biiro tiigũda:

Yũ múãrẽ ticoadari ditare jearicu; yũmena yeerisãricu’, jĩiwũ”, jĩiyigu Cõãmacũ,ⁿ

jĩĩ jóanoã. Cõãmacũ atibúreco yaponõari siro, yeerisãyigu. 4Atecã Cõãmacũye queti jóaripũpũ cũũ atibúrecore yaponõari bũreco síro macã bũrecore biiro jóanoã:

Seis bũrecore siro apébúreco jeari,^ñ Cõãmacũ niipetirere tiiári siro, yeerisãyigu,^o

jĩĩ jóanoã. 5Aterẽ jóanemonaã:

Yũ múãrẽ ticoadari ditare jearicu; yũmena yeerisãricu,^p

^m 3.15 Salmo 95.7-8. ⁿ 4.3 Salmo 95.11. ^ñ 4.4 Pecasãyemena: el séptimo día.
^o 4.4 Génesis 2.2. ^p 4.5 Salmo 95.11.

jĩĩ jóanoã. ⁶Too sũguero macãrã-pũ ãñuré quetire tũosũguérira niipacara, Cõãmacũrẽ netõnucã-yira. Cũã netõnucãrigue wapa cũũmena yeerisãre buaríyira. Basocá cũũmena yeerisãre buaáदारो दुसा मेना. ⁷Teero tiirã, Cõãmacũ apebãreco beseyigu sũcã. Cũũ beserĩ bureco “Mecũã” jĩĩno-yiro. Marĩ ñecũsũmũã netõnucãri siro, peecũmarĩ siro, Cõãmacũ David jóariguemena teerẽ wedeyigu. Cũũ wederiguere yũũ mũãrẽ biiro jóatoaawũ:

Mecũã mũã Cõãmacũ wedeserere tuorã, yũũriã tiirĩãña,⁹

jĩĩ jóanoã. ⁸Josué Israelya põna macãrãrẽ yeerisãrere ticoatã, Cõãmacũ too síropũ “Mecũã yũũre yũũrã yeerisãre buaáadacua” jĩĩre maquẽrẽ wedenemoribojĩyi. ⁹Teero tiirã, Cõãmacũ yeerisãri-robirora marĩ Cõãmacũrẽ padeorãcã yeerisãmasĩcu. ¹⁰Cõãmacũ niipetirere tiarĩ siro, yeerisãyigu. Teero tiirõbiro Cõãmacũrẽ padeorãcã paderẽ yaponóãrirabiro yeerisãcua. ¹¹Teero tiirã, marĩcã wãcũtutuario booa, Cõãmacũmena yeerisããda jĩĩrã. Too sũguero macãrãpũ Cõãmacũrẽ netõnucãriro tiirõbiro tiinũnũserijãrõ booa.

¹²Cõãmacũ wedesere catirẽbiro niirucujãã; tutuanetõjõãã. Saderĩpĩ pũanĩña asoyóaripĩbiro niĩã. Tiipĩ nemoró Cõãmacũ wedesere-

peja marĩ popeapũ, marĩ yeeripũnapũ, marĩ wãcũrẽpũ, niipetiropũ sããwacu. Cõãmacũ wedesere tuorã, marĩ tũgueñare, teero biiri marĩ “biiro tiãda” jĩĩ wãcũrẽ “ãñuniã” o “ñañaniã” jĩĩ besemasĩã. ¹³Marĩ Cõãmacũ tiirĩra niijĩrã, cũũrẽ yayiomasĩria. Cũũ niipetire marĩ wãcũrẽre ñãmasĩ. Cũũ marĩrẽ “¿deero tiirã teero tiirĩ?” jĩĩ sãĩñãrĩ, wedenetõnoãdacu.

Jesús paiares dutigũ niĩ

¹⁴Jesús Cõãmacũ macũ, Cõãmacũ pũtopũ jearigu, paiares dutigũ niĩ. Teero tiirã, “Jesurẽ padeoã” jĩĩrẽre padeorucujãrõ booa. ¹⁵Jesurã paiares dutigũ marĩ wãcũbayiheri ñãgũ, marĩrẽ bóaneõ ñãmasĩqui. Cũũcã niipetira basocã tiirõbirora niipetire jĩĩcõãsãnomiyigu. Jĩĩcõãsãpacari, sĩcãrĩ ñãñarẽ tiirĩyigu. ¹⁶Teero tiirã, cuiro maniró Cõãmacũ marĩrẽ maĩgũrẽ sãĩãda. Marĩ sãĩrẽcõrõ marĩrẽ bóaneõ ñãgũdaqui; marĩrẽ ãñuré ticodũgarigu niijĩgũ, tiãpugudaqui.

5 ¹Paia cũãrẽ dutigũdure besera, cũã watoa niigũrẽ beseya. Cũũ basocãye maquẽrẽ Cõãmacũrẽ sãĩbosãgũdure sõneconoĩ. Cũũrã basocã Cõãmacũrẽ ticodũgarere ticobosai. Cũã ñãñarẽ tiirĩguere acabõre sãĩbosãgũ, wãicũrere sã sõemonecobosai. ²Cũũ basocũ niijĩgũ, wãcũbayihẽgu niĩ. Teero tiigũ, tũomasĩhẽ-

⁹4.7 Salmo 95.7-8.

rãrê, noo booró tiirãre bóaneõ ññaqui. ³Tutuhegu niijĩgũ, cũũ basirocã ññañaré tiirĩgue wapa ãpêrãré tiibosãrobirora wáicũrare sĩa sóemonecomasĩ.

⁴Sicũ cũũ basiro “yũũ paiaré dutigú niigũda” jĩĩ sããmasĩriqui. Cõãmacũ cũũrê bese sõnecoqui, cũũ Aarónrê bese sõnecorirobirora. ⁵Teerora wáayiro Cristore. Cũũ basiro paiaré dutigú sããgũ, cũũ basiro beseriyũ. Cõãmacũpe cũũrê bese sõnecoyũ. Cõãmacũrã cũũrê jĩĩrigũ niiwĩ:

“Mũũ yũũ macũ niĩã. Mecũãmena yũũ mũũ pacũ niirére masĩãdacua”, jĩĩrigũ niiwĩ,^r

jĩĩ jóanoã. ⁶Atecarẽ Cõãmacũ cũũye queti jóaripũpu biiro jĩĩrigũ niiwĩ:

“Mũũ pai niirucujãgũdacu.

Melquisedec niirirobirora niigũdacu”, jĩĩrigũ niiwĩ,^s jĩĩ jóanoã. ⁷Jesús atiditapú niigũ, Cõãmacũ cũũ diaadarere netõnémasĩgũmena wedeseyũ. Bayiró busurõmena, utirẽmena cũũrê sãĩmĩyũ. Cõãmacũ cũũrê quioníremena padeorĩ ññagũ, cũũ sãĩrere tũoyũ. ⁸Cõãmacũ macũ niipacu, ññañarõ netõyũ. Teero netõpacú, Cõãmacũ dutirere ãñurõ yũũgú wáayũ. ⁹Ññañarõ netõríguemena tiĩñãpetijãyũ. Teero tiigú, niipetira cũũrê yũũrãre netõnégũ, catiré petihére ticogú wáayũ. ¹⁰Cõãmacũ cũũrê pai-

aré dutigũre sõnecorigũ niiwĩ Melquisedec niirirobirora.

Padeodũri jĩĩrã, wãcũtutuaya

¹¹Melquisedeye maquẽrê múãrê pee wededũgamiã. Múãrê ãsã wederé wisio niicu. Múã peanetõjõãã masĩdũgara. ¹²Múã yoari Jesuré padeóa. Mecũtĩgãrê ãpêrãré buerãpu niitoabocu. Teero tiirõno tiirã, Cõãmacũyere buesũguerere wedequẽnorĩ booa sũcã. Yaarere yaarõno tiirã, mecũtĩgãrê õpẽcõ ãpũrã tiirõbiri niĩã ména. ¹³Õpẽcõ dícare ãpũgũno wĩmagũ peti niĩ. Teero tiigú, ãñurõ tiirere, ññañarõ tiirere bese masĩriqui ména. ¹⁴Yaaré bayirẽpe bũtoã yaaré niĩã. Cũã ãñurõ buenorira tũomasĩ, ãñurere, ññañarere ññamasĩ, beserãpu niicua.

6 ¹Teero tiirã, tutuanemorepere buenemoãda, Cristoyere ãñurõ tũomasĩnemoãda jĩĩrã. Marĩ buesũgueriguere buerijããda ména. Marĩ Cristoye buesũguerigue ate niiwũ: “Múã ññañaré tiiré wapa pecamepu wãaadacu; teero tiirã, wãcũpati, wasoyã” jĩĩrere buenowũ. “Cõãmacũrê padeorõ booa” jĩĩrere buenowũ. ²Teero biiri wãmeõtirere, ñnapeórere buenowũ. Teero biiri sũcã “diarira masããdacua; ññañaré tiirãra pecamepu ññañarõ tiinõãdacua” jĩĩrere buenowũ. ³Mecũtĩgã Cõãmacũ boorĩ, Cristoye maquẽrê ãñurõ tũomasĩnemoãdacu.

^r 5.5 Salmo 2.7.

^s 5.6 Salmo 110.4.

4 Æpērǎ Jesús basocáre netōnére quetire añurō tuomasímiyira. Cũūrē añurōpura masímiyira. Espírítu Santore c̄omíyira. 5 Cōāmacū cũūrē padeoráre “añurére tiigúda” jīī jóarigue cũārē padeoré jeamiyiro. Teero biiri atitóre Cōāmacū tutuaremena tiieñorī ñnarǎ, “marī diari siropure, nemoró añuré tiigúdaqui” jīīmiyira. 6 Teero jīīrira niipacara, padeodúyira. Cũā padeodújirǎ sáa, “wácūpati, wasoyá” jīīrére t̄onemorǎ, wasomasíricua. Cũārǎ Cōāmacū macūrē curusap̄u páabiaturabiro tiicúa. Teeména ãpērǎ cũūrē buijárī tiicúa. 7 Ate queorémena padeodúraye maquērē wedeguda: Naírō oco peacu sicaditapure. Tiidita oco añurō s̄inicú. Teero tiiró, d̄ucac̄uticu. Tiidita õp̄u cũūya wii macārǎmena teed̄ucare yaacua. Cōāmacū tiiditare añurō tiiquí; nemoró d̄ucac̄utiri tiiquí. 8 Tiiditapura pota, ñañaré dícu wiirí, wapamaníridita niicu. Cōāmacū tiiditare ñañarō tiiquí; sóecōāqui, d̄ucamanijǎārō jīīgũ.

**Cōāmacū “añurō tiigúda”
jīīriguere tiigúdaqui**

9 Ȳuu maírǎ, padeodúraye maquērē wedepacu, “múā padeodúayiro” jīīgũ mee tiia. Múā añurére, netōnére maquērē buatóayiro. 10 Múā Cōāmacūrē maíréré ãñorǎ, ãpērǎ Jesuré padeoráre tiiapuyiro. Teero tiiapurucujǎayiro ména. Teero tiigú, Cōāmacū

diamacū tiigú niijīgũ, teeré múā tiirére acabóriqui. 11 Múā ateré bayiró tiirí booa: Æpērǎré tiápurara, múā niipetira useniremena añurō tiidugárere teerora tiiyapac̄utijǎña. Teero múā tiirí, Cōāmacū “ticoguda” jīīrigue queoró múā wácūrōbirora wáaadacu. 12 Teero tiirá, daderá niirijǎña. Teero daderóno tiirá, ãpērǎ Jesuré añurō padeoráre ñnacũña. Cũā Cōāmacūrē padeocúa; cũū “ticoguda” jīīriguere potocórō maniró yuecua. Teero tiigú, Cōāmacū cũārē cũū “ticoguda” jīīriguere ticoḡu tiiquí. Múācǎ cũārē ñnacū, tiinunúseya.

13 Cōāmacū Abrahamrē “m̄uurrē añurō tiigúda” jīīgũ, ãpī wāmemena wāmepeoriyiḡu; ãpī cũū nemoró niigú maniquí. Teero tiigú, cũū basiro wāmepeoyiḡu. 14 Abrahamrē biiro jīīyiḡu: “Diamacúrǎ jīīā: M̄uurrē añurō tiigúda; m̄uurrē párámerǎ pāu basocáputiadacua”, jīīyiḡu. 15 Abraham potocórō maniró yuejīgũ, cũūrē “añurō tiigúda” jīīriguere buayiḡu.

16 Múā masíā: Sicū “ȳuu diamacúrǎ jīīā” jīīd̄ugaḡu, Cōāmacū wāmemena wāmepeoqui. Cũū teero jīī wāmepeori t̄worá, “diamacúrǎ jīīgũ tiiquí” jīīrǎ, cāmerí jīīnemicua. 17 Teerora Cōāmacū tiiyiḡu. Cũū “ticoguda” jīīriguere “diamacúrǎ wáaadacu” jīīgũ, cũū basiro wāmepeoyiḡu. Teeména marī cũū añurō ticoadarere yuerá ateré jīīmasíā:

“Cõamacũ cũñ ‘añurõ tiigúda’ jĩriguere wasoríqui”, jĩmasiã. ¹⁸Teero tiiró, p̃aró niã wasomasĩña maniré: Cõamacũ jĩiditoré manigú niijigũ, cũñ wãmepeoriguere, teero biiri cũñ jĩiriguere wasomasĩriqui. Cũñ diamacũ wedeseremena marĩrẽ cũñ netõnerirare wãcütutuari tiii. “Cũñ marĩrẽ ‘añurõ tiigúda’ jĩrirobirora tiigúdaqui”, jĩnoã. ¹⁹“Cũñ ‘añurõ tiigúda’ jĩiriguere tiigúdaqui”, jĩ wãcũbayijĩrã, yuea. Tee wãcũbayire yucusóro siatúpasori tutu bayirí tutubiro niicu. Peecũmúrõ manirõ niirucujãadacu. Marĩ yucusóro añurõ siatúpasonoriwubiro niicu. Tiiwuré siatúpasori tutu Cõamacũ niirõp̃u nucúrí tutubiro niicu. ²⁰Toopú Jesús marĩ suguero jeasugueyigu. Toopú paiaré dutigú niijigũ, marĩrẽ sãĩbosáqui. Cũñ pai Melquisedec niirirobira niirucujãgũdaqui.

Jesús Melquisedec niirirobira pai niiré

7 ¹Melquisedec wãmecutigu Salem macārã õpũ niiyigu. Teero biiri pai niiyigu; Cõamacũ ãmũãsep̃u niigú cũñrẽ pai sõnecoyigu. Cũñrã Abrahamrẽ bocagu jeayigu. Abrahamcã õpãrãména câmerísĩãpetitoa,^t coep̃tũa-atiri, Melquisedec cũñrẽ bocagu, cũñrẽ jĩiyigu: “Cõamacũ mũñrẽ añurõ tiiaró”, jĩiyigu. ²Abraham cũñ câmerísĩãrã wapataariguere

p̃amóquẽñeburi batocũyigu. Sicabú maquẽrẽ Melquisedec ticoyigu. Melquisedec jĩrõ “Õpũ diamacũ maquẽ tiigú” jĩidugaro tia. Cũñ Salem macārã õpũ niiyigu. Salem “Añurõ niirecutire” jĩidugaro tia. Teero tiigú, cũñ “Õpũ añurõ niirecutire ticogú” niiyigu. ³Melquisedec pacusũmũãrẽ, cũñ ñecũsũmũãrẽ masĩña maniã. Cũñ bauáriguere, cũñ diarigucãrẽ masĩña maniã. Teero tiigú, Melquisedec Cõamacũ macũ tiiróbiro pai niirucuqui.

⁴Mũã Melquisedec ɸp̃tí macũ niirere wãcũña: Marĩ ñecũ peti Abraham cũñ sĩtãtãriguere p̃amóquẽñeburi cũñ seenéõcũriguere cũñrẽ sicabú maquẽrẽ ticoyigu.^u

⁵Niipetira judíoa cũñ oterere p̃amóquẽñeburi seenéõcũrere sicabú maquẽrẽ Leví pãrãmerã niinũnũsera paiã niirãrẽ ticooya Moisére dutiré cúũrigue jĩrõbirora. Cũñrẽ ticorã Abraham pãrãmerã niĩya. Cũñya wedera niipacari, wapaséya. ⁶Melquisedejeja Leví pãrãmi niinũnũsegu niiripacu, Abraham sicabú maquẽrẽ ticori, ñeeyigu. Teero biiri Abrahamrẽ Cõamacũ “añurõ tiigúda” jĩnoriguere “Cõamacũ mũñrẽ añurõ tiiaró” jĩiyigu. ⁷Mũã masiã: “Cõamacũ mũãrẽ añurõ tiiaró” jĩgũno cũñ nemoró ɸp̃tí macũ niigú niiqui. ⁸Paiã marĩ watoa niirã ãpẽrã ticorere ñeerã marĩ tiiróbiro diaadara niĩya. Abraham ticoriguere ñeerigupere-

^t7.1 Génesis 14.14-20.

^u7.4 Génesis 14.20.

ja Cõamacũye queti jóaripũpũ “diayigu” jĩĩ jóanoña maniã. Caticucũ tiiróbiro niigũrẽ jóanoã. ⁹Ateré wãcũña: Leví teero biiri cũũ pãrãmérã niinũnusera cãã basocá ticoriguere ñeepacara, Melquisedere ticoyira. Abraham tico-riguemenaã cããcã ticorira tiiróbi-ro niiyira. ¹⁰Melquisedec Abrahamrẽ bocagu jeari, cãã Abrahamena bauãadara niijĩrã, cũũmena niirã tiiróbiro niitoayira.

¹¹Paia Leviyá põna macãrã cãã paia dutirere cwocúa Moisére dutiré cũũriguepũre. Cãã tee dutirere tiirã, basocãre ãñurã quẽnojeári tiimasĩricua. Cãã quẽnojeári tiiri siro niĩatã, Cõamacũ ãpĩ pai sõnecoribojĩyi. ãpĩrẽ sõnecogũ, Aarón pãrãmi niinũnusegure sõnecoriyigu. Melquisedec tiiróbiro niigũpere sõnecoyigu. ¹²ãpĩ pai sããrĩ, dutirécãrẽ wasopetjãrõ booa sãa. ¹³⁻¹⁴Melquisedec tiiróbiro niigũ maquẽrẽ jóanoã Cõamacũye queti jóaripũpũre.^v Cũũjã Leviyá põna macũ mee niiyigu. Marĩ masiã: Marĩ Òpũ Judayá põna macũpe niiyigu. Tii põna macũ sícũ pai sããriyigu. Moisés paiayé maquẽrẽ wedesegu, sãcãrĩ “Judayá põna macãrã paia sãããdacua” jĩĩriyigu.

¹⁵Teeré nemoró masiñoã ãpĩ pai jeariguemena. Cũũrã Melquisedec tiiróbirora niigũ niiyigu. ¹⁶Leviyá põna macãrã dícu, Moisére dutiré cũũrigue jĩĩróbirora

paia sããrira niiwã. Jesupé Levi pãrãmi niiripacu, cũũ tutuaremena catiré petihére cwogũ niijigũ, pai sããyigu. ¹⁷Cõamacũye queti jóaripũpũ Jesuré teerora jĩĩ jóanoã:

Mũũ pai niirucujãgũdacu.
Melquisedec niiróbirora
niigũdacu,^w

jĩĩ jóanoã.

¹⁸Paia Leviyá põna macãrã dutiré petijóãyiro. Basocá tee dutirere tiinũnusera, acabóre, netónere bũaricua. ¹⁹Moisére dutiré cũũrigue basocãre ãñurã quẽnojeári tiiriyiro. Tee dutirere tiiróno tiirã, marĩpeja nemoró ãñurere cwoa: Jesucristo pai sããriguemena marĩ Cõamacũmena bapacutimasã. Cũũ pũtopũ wãadarere useniremena yuea.

²⁰Cõamacũ cũũ macũrẽ pai sõnecogũ, cũũ basirora “diamacũrã yũũ wãmemena mũũrẽ ateré jĩĩã” jĩĩyigu. ²¹ãpĩrã paia sããrã, teero jĩĩnoña maniyira. Cõamacũ cũũ macũrẽ sõnecogũ, cũũ basirora “diamacũrã yũũ wãmemena mũũrẽ ateré jĩĩã” jĩĩyigu. Cõamacũye queti jóaripũpũre biiro jóanoã:

Cõamacũ basirora “diamacũrã yũũ wãmemena mũũrẽ ateré jĩĩã” jĩĩyigu.
Cũũ teero jĩĩrigue wasonõña maniãdacu.
“Mũũ pai niirucujãgũdacu”,
jĩĩyigu,^x

^v7.13-14 Salmo 110.4.

^w7.17 Salmo 110.4.

^x7.21 Salmo 110.4.

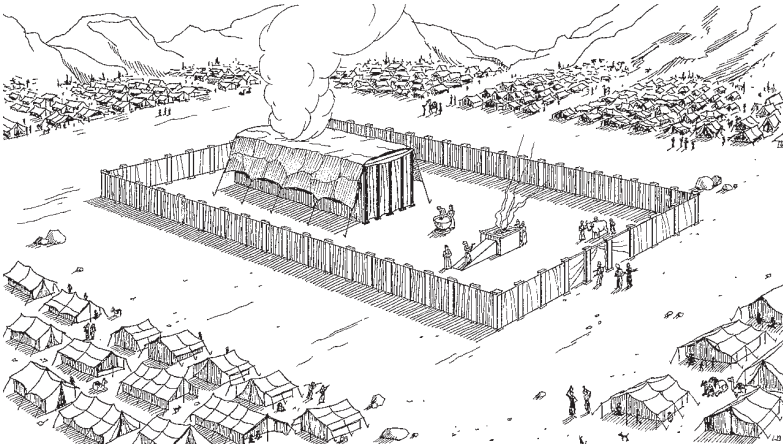
jĩĩ jóanoã. ²²Teero tiigú, Cõã-macũ Jesuména tiiré Moisére dutiré cúũrigue nemoró ãñuré niĩã. Jesús marĩrẽ nemoró ãñuré tiirucúgũdaqui. ²³Paiá paũ peti sããrucuyira. Cũã diari, cúã paiá niiré petijóãyiro; ãpẽrá wasorucúyira. ²⁴Jesupéja catirucugũ nijĩgũ, pai niirucujãgũdaqui; ãpĩ cúũrẽ wasoríqui. ²⁵Ca-tirucugũ nijĩgũ, mariye niĩadarere Cõãmacũrẽ sãĩbosárucui. Cũũ wãmemena Cõãmacũrẽ sãĩránorẽ diamacũrã netõnémasĩqui.

²⁶Teero tiigú, Jesús paiaré dutigú peti niĩĩ. Cũũ tiiróbiro niigú-rẽna marĩ booa. Cũũ biiro niĩĩ: Ñañaré manigú, ãñuré tiigú, ñañaré tihégũ niĩĩ; marĩ ñañaré tiirã tiiróbiro niirii; niipetira ãmũãsepu niirã nemoró quioniremena ñnanogũ niĩĩ. ²⁷Cũũ ãpẽrá paiaré dutirá tiiróbiro tiiríqui. Cũã bú-recoricõrõ waicũrare sãã, cúã ñañaré tiáriguere acabóre sãĩcúa. Too síro ãpẽrãyére teerora tiibosácua, cúã ñañaré tiárigue wapa. Jesupé biirope tiiyígu: Sicãrĩã diayígu. Cũũ diariguemena basocã ñañaré tiirére wapatípetijãyígu. ²⁸Moisére dutiré cúũriguepu paiaré dutirãre besedutire biiro niĩã: Cũã wãcũbayihera niipacari, paiá sõneconowã. Tee dutiré cúũri siro niipacari, Cõãmacũpe cúũ wãmemena cúũ macũrẽ paiaré dutigú sõnecoyígu. Cũũ macũpé cúũ tiidutíriguere tiipetirígu nijĩgũ, ãñugú peti niĩĩ.

Mama netõnére queti Jesuména jeawũ

8 ¹Niipetire yũũ jóarigue maquẽ ate niĩã wũtĩ maquẽ: Marĩ sícũ paiaré dutigúre cwoa. Cũũ ãmũãsepu õpũ duirípĩrõ Cõãmacũ tutuanetõgũ pũtopũ cúũ wãmo diamacũniĩãpe jeanuãjeayígu. ²Cũũ ãmũãsepu ãñunetõjõãri Tatiapũre paiaré dutigú niiqui. Cõãmacũ basiro tiiwiré tiiyígu; basocã mee tiiyíra.

³Niipetira paiaré dutirãre sõnecorira niiwã, waicũrare sãã sómonecoaro jĩĩrã. Teero biiri oteré ticoaro jĩĩrã, sõneconorira niiwã. Teero tiigú, Jesucristocã pai nijĩgũ, Cõãmacũrẽ apeyenó titoré cworó booa. ⁴Jesucristo atibũrecopũre pũtuãgupeja, pai niiribojĩyi. ãpẽrá paiá Moisére dutiré cúũrigue jĩĩrõbirora Cõãmacũrẽ basocã néeatirere titorã niitoaya. ⁵Paiá cúã paderére tiirã, basocã tiirí wiipũre padeeya. Tiiwii ãmũãsepu niirí wii queoré dícu niicu. Marĩ teeré masĩã Cõãmacũ Moisére jĩĩriguemena. Wiiré tiidutígu, biiro jĩiyígu: “Niipetire yãã wii maquẽrẽ mũũrẽ ãtãgũpũ ãñoriborora tiyã; merẽã tiiríjãña”, jĩiyígu. ⁶Mama netõnére queti Moisére dutiré cúũrigue nemoró ãñuré niĩã. Marĩ Jesuré padeorãre “ãñurére buããdadu” jĩirigue too sũguero macãrãrẽ jĩirigue nemoró ãñuré niĩã. Teero tiigú, Je-

Cōamacūwii wáicwra caserimena tiirí wii

sús pai niigū tiiré āpērā paiá tiiré nemoró añuré niia.

7 Moisére dutiré cúuriguere basocá niipetirere tiipetijāatā, Cōamacū mama netōnére quetire Jesuména cúuribojīyi. 8 Tiipetíma-sihērī iñagū, biiro jīiyigw:

Cōamacū biiro jīī: “Too síropw yw Israelya pōna macārārē, teero biiri Judayá pōna macārārē mama netōnére quetire cúügūda.

9 Too swgueropw cúā ñecūsūmūārē cúúriguebiro niiriadacu.

Cúārē Egiptopw niirārē nēc-witiatigw, tee dutirére cúūmiwū.

Cúāpe yw dutirére tiiríwa. Teero tiigú, cúārē cōājāwū”, jīī marī Ōpū.

10 “Too síropw Israelya pōna macārārē mama netōnére quetire cúügūda.

Biiro tiigūda: Yw dutirére cúā wácūrēpwe jeari tiigūda;

cúārē yw dutirére wseniremena ywri tiigūda.

Teero tiigú, yw cúā Ōpū niigūdacu.

Cúācā yāara niīadacu.

11 Cúā sīcñorē cúā menamacārārē, cúāya wederare ‘Cōamacūrē masīña’ jīī bueriadacu.

Teero bueripacari, niipetira ywre masīadacu.

Wīmarā, teero biiri bwtoá masīadacu.

12 Cúā ñañaré tiirére acabóguda.

Cúā ñañaré tiiriguere wácūnemicu sáa”, jīī Cōamacū,^y

^y 8.8-12 Jeremías 31.31-34.

jĩ jóanoã.

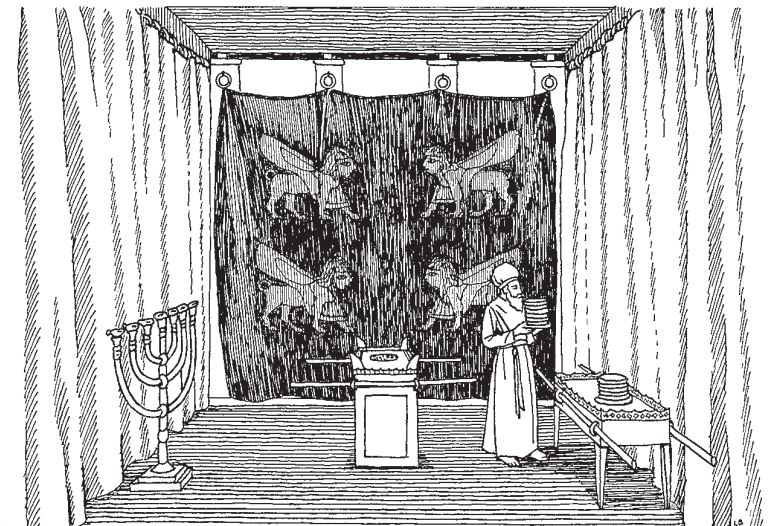
¹³Cõamacũ mama queti wede-
rémena Moisére dutiré cúurigue
petirí tiirígu niwĩ. Bũcu niã. Nii-
petire bũcu niisũguerigue boonó-
ña maniã. Péero dũsaa petiãdaro.

**Cõamacũwii ãmuãsepu niirí wii;
atibúrecopu niirí wii maquẽ**

9¹Moisére dutiré cúuriguẽpu-
re Cõamacũrẽ súbusedutiri-
guere, teero biiri súbuseri wii
atiditã niirí wii tiiadare maquẽrẽ
jóanoyiro. ²Tiiwii wáicũra case-
rimena tiirí wii niyiuro. Sicato
sããjeari tatia ãñurí Tatia wãme-
cutiri tatia niyiuro. Toopũre sãã-
wócore yucũ pesarígu siete sãnẽ-
rĩcutirígu nucũyiro. Teero biiri
Cõamacũrẽ ticoré pã péori mesa
nucũyiro. ³Tiitatia berupũ apesu-
tí casero ʘsebetĩri caserore netõ-

sãwaropũ apetatia niyiuro. ãñu-
netõjõãri Tatia wãmecũtiyiuro.
⁴Tiitiatipũ sitiaãñũre sópeoro
oromena tiinóriro niyiuro. Teero
biiri Cõamacũ dutiré jóature cõo-
rítiba, oromena sotoã cõmanóri-
tiba niyiuro. Tiitiba popeapũ sica-
rú oromena tiinóriru niyiuro. Tii-
rupũ yaaré manã wãmecũtire sã-
ñayiro. Teero biiri Aarónyagu
tuurítuarígu sooriwirígu sãñayi-
ro. Teero biiri ʘtãpĩrĩ Cõamacũ
dutiré jóarepĩrĩ sãñayiro. ⁵Tiiti-
ba sotoapũ pũanĩñayapapũ ánge-
lea queoré pesayira. Cũã toopũ
niirí, Cõamacũ toopũ niirére ãño-
yíro. Ángelea wũure tiitiba sotoa-
pũ súuyiro. Mecũtigãrẽ niipetire
tiiwii maquẽrẽ wedenemoria.

⁶Tiiwiiré quẽnorí siro, paia
cũã paderére tiirã, sicato sãã-
jeasũgueri tatiapũre sããwaru-

Cõamacũwii popeapũre ãñurí Tatia niyiuro.

cujäya. ⁷Apetatiapére paiaré dutigú dícu sicacūmarē sicabureco sãawaqui. Toopú sãawagu, wáicuraye díre néesãwaro dícu néesãwarucuqui. Cūū basiro, teero biiri basocá cūā masírípacara, ñañaré tiicúa. Tee ñañaré tiirigue wapare acabóre sãígu toopú díre wéēbatepeoqui. ⁸Teero tiiriguemena Espíritu Santo ateré tuomasírí tiiquí: Tiiwí niiritore ména, basocá Āñunetōjōāri Tatiapure sãawamasírícuca ména. ⁹Tee niipetire too sūguero maquēpu atitó maquē queoré niia. Cōāmacūrē ticoré, cūā wáicurare sóemonecore basocáre Cōāmacūmena añurō tūgueñarí tiimasírícu. ¹⁰Moisére dutiré cúūrigue basocáre “teeré yaarijãña; teeré síniríjãña; biirope coseyá” jĩiré dutiré dícu niia. Tee dutiré sotoá maquē niiré dícu niia. Tee dutiré añurá pūtuári tiiría. Cōāmacū tee dutirére basocáre tiidutirigu niwí, téé Jesús jearipu. Cūūmenarā Cōāmacū niipetirere wasorí tiirigu niwí.

¹¹Cristope atitoarigu niwí. Atitóre cūūrā paiaré dutigú peti nií. Cūū marĩre añurére néeatirigu niwí. Cūū paiaré dutigú tiirucúrenorē ũmuáse macā wiipū tiigú tiiquí. Tiiwí atibúreco macā wii nemoró pairí wii, nemoró añurí wii niicu. Basocá tiirí wii mee niicu. Atibúreco macā wii mee niicu. ¹²Cristo ũmuáse macā wii Āñunetōjōāri Tatiapure sãa-

warigu niwí. Toopú sãawagu, cabraye dímena, wecuá wímarāye dímena sãawaririgu niwí. Teero tiiróno tiigú, cūūye dímena sícārírā sãawaririgu niwí. Teeména marĩre netōnégu catiré petihére buarí tiirigu niwí. ¹³Moisére dutiré cúūrigue jĩirōbirora basocá diaarirare padeñáari siro, Cōāmacū ññacoropure jũirípíra pūtuáya. Teero tiirá, wecuá ũmuáye díre, cabraye díre, teero biiri wecu wímagorē sóerigue nitímena jũirípírare wéēbatepeoya. Cūūrē Cōāmacū ññacoropure jũirímanírā pūtuáadutira teero tiimíya. Cūā sotoá dícu añurá pūtuáya. ¹⁴Cristoye dípe nemoró marĩre añuró tiápua. Cristo ñañaré manigú Espíritu Santo niirucugū tutuaremena cūūya ōpūūrē Cōāmacūrē wiyayigu. Cūūye dímena marí ñañaré tiirére acabórigu niwí. Marí acabónorira niijrā, añuró tūgueñaā sūcā. Teero tiirá, Cōāmacū catiré cuogú boorére tiimasíā.

¹⁵Teero tiigú, Cristo mama netōnére quetire néeatirigu nií. Tee quetimena Cōāmacū beserira cūūrē “ticoguda” jĩiriguere ñeeadacua. Cūū “ticoguda” jĩirigue petirícu. Basocá Moisére dutiré cúūriguemena niimirira teeré netōncárā Cristo diariguemena acabóre buayíra. ¹⁶⁻¹⁷Biiro niia: Sícū cūū diaadari sūguero, “yūu cuoré yáa wederare pūtuáadacu” jĩi jóacūqui. Cūū catipacari, cūūya we-

dera cūñ jóacūripū jīrōbirora tiimasírícu ména. Cūñ diari ñña, cūñrē yaatóa, cūñ jóacūripū dutirobirora tiicúa. ¹⁸Tee tiirōbirora wáyairo Moisére dutiré cūñriguecā: Díi ōmayucoremena nūcāyíro. ¹⁹Moisés biiro tiyígu: Cūñ niipetire tee dutirére niipetira tucóropu bueyígu. Buetoa, wecná wīmarāye díire,

Hisopo

cabraye díire ocoména wáó, hisopo wāmecutiri dupurire peene, ovejaye póa sōarémena siatú, díire soanéyígu. Teeména Cōāmacūye dutiré jóaripūrē, teero biiri basocá niipetirare wēēbatepeoyígu. ²⁰Cūñ teero tiári siro, cūñrē jīyígu: “Ate díimena Cōāmacū marīrē dutiré cūñrigue nūcāā. Tee dutirére tiirucújārō booa”, jīyígu. ²¹Teerora sūcā Moisés súbuseri wiire díimena wēēbatepeoyígu. Teero biiri niipetire tiwií popeapu niirére wēēbatepeoyígu. ²²Cōāmacū dutiré jīrōbiri-

ra niipetire añuré niihēre díimena añuré putuáa. Díi ōmayucoremanirí, Cōāmacū basocá ñañaré tiirére acabórigui.

Jesús cūñ diariguemena basocá ñañaré tiirére acabóre

²³Tiiwií maquē ūmuásepū niirí wii maquē queoré dícu niipacari, biiro tiyíra: Wáicurare sīā, cūñye díimena wēēbatepeoyira. Teeména Cōāmacū ññacoropū añuré putuáyiro. Ūmuásepū niirí wii maquēpeja wáicuraye díire booricu; añunemorepere boocú; Cristoye díi ōmayudiarigupere boocú. ²⁴Cristo atibúrecopū niigū, Ññunetōjōāri Tatiapure sāwariyígu. Tiiwií basocá tiirí wii niñā; ūmuásepū niirí wii queoré dícu niñā. Cūñ ūmuásepū niirí wiipere sāwayígu. Atitóre cūñ Cōāmacū putopu marīrē sāiboságu tiiquí. ²⁵Paíaré dutigú judíoayū Ññunetōjōāri Tatiapure cūmarícórō sāāwaquí. Cūñye díire néesāwaríqui; wáicuraye díipere néesāwaquí. Cristopeja ūmuásepū sīcārīrā cūñye díire néesāwayígu. ²⁶Cūmarícórō néesāwarígu niigūjā, atibúreco nūcārípura peepeti ñañarō netō, diarucubojíyi. Teero tiiróno tiigú, atitó niiture burecorire sīcārīrā bauáyígu. Cūñrā sūcā niipetiraye niñadarere diabosayígu. Cūñ diariguemena-rā marí ñañaré tiirére acabórigū niíwī. ²⁷Marīcā niipetira sīcārīrā diaadacu. Diari siro, Cōāmacū duiró díamacū jeaadacu. Toopú

cũũrẽ padeoráre ãñurõ wáaadarere wedegũdaqui; cũũrẽ padeohérare ñañarõ wáaadarere wedegũdaqui. ²⁸Cristocã sícãrĩrã diayigu. Cũũ diari, cũũye díi õmayudiayiro. Teeména paũ basocã ñañaré tiirére diabosayigu. Too síro pũtuatigũdaqui. Basocã ñañaré tiirére diabosagu mee atigũdaqui. Cũũrẽ yueráperere netõnerere néeatigũdaqui.

10 ¹Cõamacũ basocáre “too síropũ ãñurá peti pũtuári tiigũda” jĩĩrere tũomasĩsuguearo jĩĩgũ, Moisémena dutirére cũũrigũ niwĩ. Tee dutiré queoré dícu niã. Teero tiiró, tee dutiré basocáre Cõamacũmena ãñurõ niirĩ tiirícu. Cũã cũmarĩcõrõ wáicũrare sã sóemonecore Cõamacũ ññacoropũre ãñurá peti pũtuári tiirícu. ²Tee basocáre ãñurá pũtuári tiimasĩãtã, cũã wáicũrare sóemonecorere duujãbojĩya. Cũã sícãrĩ sóemonecoremenarã cũã ñañaré tiirére acabónorirapũ pũtuátoabojĩya; ñañaré tiiríriro tiiróbiro tũgueñabojĩya. ³Biiope niyiro: Cũã wáicũrare sóemonecora, cũã ñañaré tiiríguere cũmarĩcõrõ wãcũrã, teero tiyíra. ⁴Wecũáyee díi, cabraye díi ñañaré tiiríguere cosemasĩricu.

⁵Teero tiiró, Cristo atibúrecopũre atirigu Cõamacũmena wedeseriguere jóanoriro niwũ. Biio jóanoã:

Wáicũrare sãrémene, teero biiri oteré ticorémene
mũũ useniría.

Teero tiigũ, mũũ yũure
õpũũcutigu bauári tiirígu
niwũ,
basocã ñañaré tiiré wapa
diabosadutigu.

⁶Wáicũrare sóemonecori,
teero biiri wáicũrare sóeditiori, mũũrẽ usenirĩ tiiría.

⁷Teero mũũ usenihẽre wapa
yũũ mũũrẽ biiro jĩĩwũ:
“Cõamacũ, mũũye queti jóaripũre yée maquẽrẽ jóarirobirora mũũ booré
tiigũ atigu tiwũ”,^z

jĩĩ jóanoã. ⁸Cũã tiipũpũre Cõamacũrẽ ateré jĩĩsuguerigu niwĩ: “Wáicũrare sãrémene, oteré ticorémene, wáicũrare sóemonecoremena, wáicũrare sóeditioremena mũũrẽ usenirĩ tiiría”, jĩĩsuguerigu niwĩ. Moisére dutiré cũũrigue teeré tiidutípacari, Cõamacũrẽ usenirĩ tiiría. ⁹Teeré jĩĩari siro, tiipũpũre Cristo Cõamacũrẽ ateré jĩĩrigũ niwĩ: “Mũũ booré tiigũ atigu tiwũ”, jĩĩrigũ niwĩ. Teero jĩĩgũ, cũũ diariguemena too sugueropũ cũã tiirécũtiriguere wasoyigu. ¹⁰Jesucristo Cõamacũ booré tiijĩgũ, diarigu niwĩ. Cũũ sícãrĩrã marĩ niipetirare diabosarigu niwĩ. Cũũ teero tiirémene marĩrẽ ãñurá pũtuári tiirígu niwĩ.

^z10.5-7 Salmo 40.6-8.

11 Niipetira judíoa paiá búre-coricõrõ nucũjĩrã, waícũrare sã sõemonecorucuya. Cũã teero tiipacári, basocá ñañaré tiirére cosemasĩña maniã. 12 Jesucristopeja sícãrĩrã cũũ diariguemena basocá ñañaré tiirére cosepetĩrigũ niĩwĩ. Cũũ teero tiirĩ siro, Cõãmacũya wãmo diamacũniñape jeanuãjeayigu. 13 Too síro Cõãmacũ niipetira Jesucristore ñnatutirare cũũ dutiriguere añurõ yũũri tiigũdaqui. Jesucristo toopú duigu, teerora wãaaro jĩĩgũ, yuegu tiiquí. 14 Marĩ ñañaré tiirére acabõgu, sícãrĩrã cũũ diariguemena marĩrẽ añurá putuãdoari tiiyigu. 15 Tee diamacũrã niirĩ, Espĩritu Santocã marĩrẽ “teerora niã” jĩĩ wedequi. Cũũ biiro jĩĩsũguequi:

16 “Too síropũ yũũ cũãrẽ ‘mama netõnére quetire cúũgũda’ jĩĩrigue biiro niã”, jĩĩyigu Cõãmacũ.

“Cũãrẽ yũũ dutirére useniremena yũũri tiigũda.

Teero biiri yũũ dutirére cũã wãcũrẽpũre jeari tiigũda”, jĩĩyigu.^a

17 Too síro biiro jĩĩnemoqui:

“Cũã ñañaré tiirére, cũã netõncãrere wãcũnemoricu sãa”, jĩĩrigũ niĩwĩ,^b jĩĩ jóanoã. 18 Teero tiirã, marĩ ñañaré tiiré wapare acabõnorira

nijĩrã, waícũrare sõemonecorere boonemóricu sãa.

**Jesucristoye díimena
Cõãmacũmena wedesemasã**

19 Teero tiirã, yãa wedera, Jesuyé díimena marĩ cuiro manirõ Ññunetõjõãri Tatiapũre sããwara tiirõbiro niã, cũũmena wedesada jĩĩrã. 20 Ññunetõjõãri Tatiapũ cãmotári casero Jesuyé õpũũ queoré niicu. Jesús diari, tiicase-ro yigajõãyiro.^c Teero tiigú, Jesús cũũ diariguemena Cõãmacũ niirõpũre pãõyigu. Cũũ pãõremena marĩ Cõãmacũmena bapacutimasã. 21 Jesús paiaré dutigú peti ñmũãsepu Cõãmacũwiipu marĩye niĩadarere sãĩbosãgu niĩ. 22 Cũũrã marĩ “ñañaré tiirã niã” jĩĩ tũgueñamirirare wapa cwohé-ra putuári tiirigu niĩwĩ. Oco jũĩrĩmaníremena marĩye õpũũrĩ cusonorira tiirõbiro niã. Marĩ ñañaré tiiriguere cosepetĩnorirapu niã. Teero tiirã, Cõãmacũrẽ diamacũ wãcũrémena, añurõ padeorémena sãĩãda. “Teero padeoãmajãrã tiicú” jĩĩrõ manirõ sãĩãda. 23 Cõãmacũ “teero tiigũda” jĩĩriguere tiigũdaqui. Teero tiirã, wasorõ manirõ padeorucújããda. 24 Marĩ basiro biiro wãcũãda: “Cãmerĩ maĩãrõ jĩĩrã, añurére tiiaro jĩĩrã, ¿deerope cũãrẽ tiiapuadari?” jĩĩ wãcũãda. 25 Jesuré padeorãmena

^a 10.16 Jeremías 31.33.

^b 10.17 Jeremías 31.34.

^c 10.20 Mt 27.51; Mr 15.38.

neädurijãada sîquẽrã tiirucúrobi-ro. Cúã tiiróbiro tiiróno tiirá, câmerí wãcútutuari tiíada. “Marí Ôpũ pũtaatiadaro péero dusaa” jĩi wãcũrã, nemorórã câmerí wãcútutuari tiíada.

²⁶Marí diamacũ maquẽrẽ masípacara, ñañarẽ tiinemówara, ¿noãyé díimena teeré coseré buagári? Buayá manicú. ²⁷Ñañarõ tiiré peti Cõamacũ tiiréperẽ buadacu. Pecame asírime cũũrẽ ñnatutirirare sóerimepũre jeaadacu. ²⁸Too sugueropũre Moisés dutirere netõncárigunorẽ puará o ñtãrã ññaãrira wedesãari siro, cũũrẽ bóaneõrõ manirõ sãcõãyira. ²⁹Múã wãcũrĩ, Cõamacũ macũrẽ “boorídojãga” jĩigũnopere ¿nocõrõ ñañarõ tiinógũdari? Bayirõ ñañarõ waaadacu cũũrẽ. Cũũ Jesuré “booríã” jĩiré dícu jĩiriqui. Jesuyé díi cũũrẽ cosepacári, tee díire “wapamaníã” jĩi wedesequi. Teero biiri Espiritu Santo cũũrẽ añnurõ tiimírigũre ñañarõ jĩiqui. ³⁰Cõamacũ ateré wedeseriguere marí masíã: “Yũu cãmeboságũda; yũu wapa tiigũdacu”,^d jĩi jóanoã. Apeyecãrẽ jóanoã: “Marí Ôpũ cũũyarare cúã ñañarẽ tiiré wapare ñañarõ tiigũdaqui”,^e jĩi jóanoã. ³¹Cõamacũ catirucugũ basocãre ñañarõ tiiré bayirõ quioré niã.

³²Múãrẽ sicato wáariguere wãcũña. Tíatore múã Jesús ba-

socãre netõnére quetire tuoma-síari siro, ñañarõ netõyiro. Múã teero netõpacára, wãcútutuarira niwũ. ³³Sîquẽrã basocã ññacoropũ ñañarõ jĩi buijãnorira niwũ; ñañarõ tiíápenorira niwũ. Apetó múã menamacãrã teero ñañarõ netõrírare tiíapurira niwũ. ³⁴Múã peresuwiipũ niirãrẽ bóaneõ ññarira niwũ. Æpẽrá múãyere ãmarí, useniremena nucãrira niwũ. Múã ãmũãsepũ cwoádarepere “atiditã maquẽ nemorõ añunetõncãre niicu” jĩirira niwũ. “Tee petirícu” jĩirã, wãcútutuarira niwũ. ³⁵Teero tiirá, cuiro manirõ padeoyá. Teero padeorucúra, nemorõ añnurere ñeeãdacu. ³⁶Múã ñañarõ netõrã, wãcútutua, padeorucújãrõ booa. Teero tiirá, Cõamacũ boorere tiirí siro, cũũ “ticogũda” jĩiriguere múã ñeeãdacu. ³⁷Cõamacũye queti jóaripũpũ biiro jĩi jóanoã: “Atigũda” jĩirigũ máata atigũdaqui. Pearó manirõ jeagũdaqui.

³⁸“Añugũrã niĩ” yũu jĩigũno cũũ padeorémãna niirucugũdaqui. Yũũre padeodújããtã, cũũmãna useniricu,^f jĩi jóanoã. ³⁹Marípeja Jesuré padeorere duurábiro niiria. Teero tiirá, marí pecamepũ wáaricu. Marí cũũrẽ padeorã, netõnénoãdara niã.

^d 10.30 Deuteronomio 32.35.

^e 10.30 Deuteronomio 32.36.

^f 10.37-38 Habacuc 2.3-4.

Cõamacûrê padeoríraye queti

11 ¹Marĩ padeorémēna biiro jĩmasiã: Cõamacû “teero tiigúda” jĩriguere diamacûrã tiigúdaqui. Teero biiri marĩ ñari-pacara, “diamacûrã niicu” jĩmasiã. ²Too sũgueropu marĩ ñecũ-sũmuã Cõamacûrê padeoyira. Teero tiigú, Cõamacû cûãrê “añurãrã niíya” jĩiyigu.

³Marĩ Cõamacûrê padeojĩrã, biiro masiã: Cũũ atibúreco niirere niipetirere bauanégũ, cũũ dutirémēna bauanérigu niiwĩ. Teero tiiró, atibúreco maquẽ marĩ mecũtígã ñnaré sicatorpũre ññaña manirígue niia.

⁴Abel Cõamacûrê padeojĩgũ, biiro tiiyigu: Cõamacûrê ticogu, oveja añugúrê siã sóemonecoyigu. Cũũ sówũ Caín ticorigue nemoró añuré ticoyigu. Cõamacû Abelre “añugúrã nií” jĩ ñnagũ, cũũ ticoriguere ñeyyigu. ⁸ Teero tiiró, Abel diari siro niipacari, cũũ Cõamacûrê padeorigue atitócãrê marĩrê bueré néeatia.

⁵Enoc Cõamacûrê padeojĩgũ, diaripacari, Cõamacû cũũrê cũũ pũtopu néemuãwayyigu. Æpẽrã cũũrê ãmaãmiyira. Buariyira. Cõamacûye queti jóaripũpu biiro jóanoã: “Cõamacû Enoré useniremena ñnayyigu. Teero tiigú, cũũrê néemuãwayyigu”,^h jĩ jóanoã. ⁶Marĩ Cõamacûrê padeojĩrã, cũũrê use-

nirĩ tiimasíria. Cõamacûmena bapacutidugagũno “diamacûrã niiqui” jĩrõ booa. Teero biiri “cũũrê yũũ padeorémēna sãirĩ, añurõ tiigúdaqui” jĩrõ booa.

⁷Noé Cõamacûrê padeojĩgũ, dooriwũ pairiwũre tiiyigu. Cõamacû cũũ too síro tiíadarere Noeré wedeyyigu. Noé teero waaadarere ñnaripacu, Cõamacûrê quioníremēna ñnajĩgũ, cũũya wederare netónégũda jĩigũ, tiiwurê tiiyigu.ⁱ Teero padeorémēna tiiwurê tiigú, too macãrã duaadarere, teero biiri cûã pecamepu waaadarere tuomasíri tiimiyigu. Cũũ padeorí, Cõamacû cũũrê “añugúrã nií” jĩ ñnayyigu.

⁸Abraham Cõamacûrê padeojĩgũ, cũũ jĩrirobirora tiiyigu. Cõamacû cũũrê apeditapú cũũrê ticoadari ditapu wáadutiri, wáayyigu. Cũũya macãrê witiwagu, “tiiditapu wáagu tia” jĩrõ maniró wáajõayyigu.^j ⁹Cõamacûrê padeojĩgũ, cũũrê “ticoguda” jĩri ditapu jea, niiyigu. Cũũya dita niipacari, sicadita waso, niiyigu. Wáicũra caserimēna tiirí wiipu niiyigu. Cũũ macû Isaac, teero biiri cũũ pãrãmí Jacob teorora niinũnũseyira. Cõamacû cûãcãrê tiiditare “ticoguda” jĩiyigu.^k ¹⁰Abraham macã manigú niijĩgũ, añurõ tiirí macã cũũ niirucujãadari macãpere yueyigu. Tiimacã, ãmuãsepu niirí macã, Cõamacû tiirí macã niia.

^g11.4 Génesis 4.3-7.

^h11.5 Génesis 5.21-24.

ⁱ11.7 Génesis 6.13-22.

^j11.8 Génesis 12.1-5.

^k11.9 Génesis 23.4; 26.3; 35.12,27.

¹¹ Abraham Cõamacũrẽ padeo-jĩgũ, bũcu peti niipacu, Saracã põnamanĩgõ niipacari, tutuare bũayĩgu. Cũũrẽ Cõamacũ tutuare ticoriguemena põnacutĩyĩgu. Cũũ biiro wãcũyĩgu: “Cõamacũ yũũre ‘paũ pãrãmérãcutĩgũdacu’ jĩĩriguere queoró tiigũdaqui”, jĩĩ wãcũyĩgu.^l ¹²Teero tiigũ, Abraham bũcu peti niipacu, macũcutiyĩgu. Macũcuti, too síro paũ peti pãrãmérãcutiyĩgu. Ñocõarẽ, ditatuparire queopetĩmasĩña manirõbiro cũũ pãrãmérãrẽ queopetĩmasĩña maniã.^m

¹³ Cũã niipetira Cõamacũ cũãrẽ “ticoguda” jĩĩriguere ñeeripacara, diajõãyira. Cũã padeojĩrã, cũũ ticoadarere yoaropũ ñnarãbiro niijãyira. “Teeré cõoãdacu” jĩĩ wãcũrã, useniyira. Cũã teeré wãcũrã, “atiditapere wãanetõri basoca niĩã” jĩĩyira. ¹⁴Teeré jĩĩráno cũã niĩadari dita petire ãmaãrã tiĩyia. ¹⁵Cũã witiwari ditapere wãcũrãjã, coebõjĩyia. ¹⁶Cũã niimiri dita nemoró ãñurõ niĩadari dita petire booyira. Ñmũãsepere niidũgayira. Teero tiigũ, Cõamacũ cũã “ũsã õpũ niĩ” jĩĩrĩ, bobosãriyĩgu. Teero bobosãrijĩgũ, cũã niĩadari macãrẽ ñmũãsepere quẽnoyũetoayĩgu.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham Cõamacũrẽ padeojĩgũ, cũũ macũ Isaare wãicũre

sĩã sóemonecorobiro tiigũdu tiimiyĩgu. Cõamacũ “¿diamacũrã yũũre padeomĩ cũũ?” jĩĩgũ, teero tiidutiyĩgu. Cõamacũ Abrahamrẽ “Isaac pãrãmerã niinũnũsera mũũ pãrãmerã peti niĩadacua” jĩĩri siro niipacari, Abraham cũũ macũ sũcũ niigũrẽ sãgũdu tiimiyĩgu.ⁿ ¹⁹Abraham biiro wãcũyĩgu: “Cõamacũ diarirapũrena masõmasĩ”, jĩĩ wãcũyĩgu.^ñ Teero tiirã, marĩ biiro jĩĩmasĩã: “Abraham cũũ macũrẽ diarigũpũre masõrigũ tiirõbiro cõoyĩgu”, jĩĩmasĩã.

²⁰ Isaac Cõamacũrẽ padeojĩgũ, cũũ põna Jacoré, Esaũre cũãrẽ too síro wãaadarere wedecũyĩgu.^o

²¹ Jacob Cõamacũrẽ padeojĩgũ, cũũ diaadari sũguerogã, José põnaré too síro wãaadarere wedecũyĩgu. Teero wedesegu, cũũ tuurítuarigũmena túañe, Cõamacũrẽ “ãñuniã mũũ” jĩĩyĩgu.^p

²² José Cõamacũrẽ padeojĩgũ, diagũdu, cũũya wederare cũã too síropũ Egiptopũ witiwari, cũũye cõãrĩrẽ néewadutiyĩgu.^q

²³ Moisés pacusũmũã Cõamacũrẽ padeojĩrã, Moisés bauári, cũũrẽ itĩárã muĩpũrã yayiõ, cõoyira. “Ãñugũ peti niĩ”, jĩĩ ññayira. Egipto macãrã õpũ wĩmarã ñmũãrẽ Israelya põna macãrãrẽ sãĩadutĩpacari, cuiiryira.^r

^l 11.11 Génesis 15.6; 17.19; 18.11-14; 21.2. ^m 11.12 Génesis 22.17.

ⁿ 11.17-18 Génesis 21.12; 22.1-14. ^ñ 11.19 Génesis 22.5.

^o 11.20 Génesis 27.27-29, 39-40. ^p 11.21 Génesis 48.1-20.

^q 11.22 Génesis 50.24-25; Éxodo 13.19; Josué 24.32. ^r 11.23 Éxodo 1.22—2.2.

24 Moisés Cõamacũrẽ padeojĩgũ, бꙋсꙋáꙋꙋ, “Egipto macārã õpũ macõ macũ niĩ” jĩrẽre boorĩyigũ.^s 25 Coomena ꙗꙋáꙋꙋ, Cõamacũ boorẽre tiirĩpacũ, apeyenõ añurẽre сꙋобóꙋꙋ; atibúrecopũre usenibojĩyĩ. Тоорúre ꙗꙋáꙋꙋro tiigũ, Cõamacũrẽ padeorãmename ñañarõ netõápudꙋgayigũ. 26 Cũũ Cristo atibúrecopũ niigũ ñañarõ netõádare tiiróbiro ñañarõ netõyigũ. “Yũũ teero ñañarõ netõré Egipto macārã cúã сꙋорé nemoró wapacũtía”, jĩ wácũyigũ. Cõamacũ cũũrẽ too síropũ ticoadarere wácũgũ, teero jĩyigũ.

27 Cõamacũrẽ padeojĩgũ, Egiptopũ niirĩyigũ witiwayigũ.^t Too macārã õpũ cúagũ niipacari, cuiro maniró witiwayigũ. Cõamacũ bauhégure ñagũ tiiróbiro padeorucujĩyigũ. 28 Cõamacũrẽ padeojĩgũ, Pascua sicato nucãri búrecore Cõamacũ tiidutĩrere tiiyigũ. Israelya põna macārãrẽ corderoare sããdutĩ, cúãye díimena wiserĩ sopẽpãmarĩ wesarire tuusĩãdutiigũ. Teero tiigũ, ángelepe tee díire ñañajĩgũ, bauásũguerigure sããrĩyigũ.^u

29 Israelya põna macārã Cõamacũrẽ padeojĩrã, día Sõãrĩmaarẽ tãawayira. Maa añurõ boporĩmaarẽ tiiróbiro tãawayira. Egipto

macārãpe cúã siro tãawama jĩrã, duapetijõayira.^v

30 Israelya põna macārã Cõamacũrẽ padeojĩrã, Jericó wãmecutiri macã wesare siete búrecori sodeayira. Cúã Cõamacũrẽ padeorãmename tiimacã wesa niirĩ sãnirõ ãtãmename weeri sãnirõca pecũmújõãyiro.^w 31 Rahab ãmũãmema ñeeape wapatãri basoco Cõamacũrẽ padeojĩgõ, Israelya põna macārã ññadutira jearãre añurõ bocayigo.^x Teero tiigõ, tiimacã macārã Cõamacũrẽ netõncãrãmename diariyigo.^y

32 ¿Ñeeré wedenemogũdari yũũ? Niipetiraye quetire wedemasĩña maniã. Gedeón,^z Barac,^a Sansón,^b Jefté,^c David,^d Samuel,^e teero biiri ãpẽrá profetas tiirĩguere wedepetiriga. 33 Cúã Cõamacũrẽ padeojĩrã, biiro tiiyira: Apeditãri macãrãmema cãmerĩsã, netõnucãyira; cúãya wederare diamacũrã dutiyira; Cõamacũ “tiiapugũda” jĩiriguere ñeeyira; yãíwa niirõpũ biadũpõpacari, cúã padeorãmema yãíwaye userire biarĩ tiiyira;^f 34 pairĩme pecame jũũrõpũ sõnecoricãrẽ, jũũriyira;^g ãpẽrá cúãrẽ espadamena sããdũgãri, dutijãyira; tutuarimirã tutuara wãayira; cãmerĩsãrã wãara, nemoró tutuara wãayira;

^s 11.24 Éxodo 2.10-12.

^t 11.27 Éxodo 13.17—14.30.

^u 11.28 Éxodo 12.21-30.

^v 11.29 Éxodo 14.21-31.

^w 11.30 Josué 6.12-21.

^x 11.31 Josué 2.1-21.

^y 11.31 Josué 6.22-25.

^z 11.32 Jueces 6—8.

^a 11.32 Jueces 4—5.

^b 11.32 Jueces 13—16.

^c 11.32 Jueces 11—12.

^d 11.32 1 Samuel 16.1—1 Reyes 2.11.

^e 11.32 1 Samuel 1.1—25.1.

^f 11.33 Daniel 6.

^g 11.34 Daniel 3.

cúã wãpãrãmena cãmerísĩrã, cúãrẽ netõncáyira. ³⁵Sĩquẽrã numiã cúã põna diaarirare masõarirap̄re wiyányira sũcã. ^h

Ãpẽrãpẽ ñãnarõ tiinóyira. Cúã padeodúatã, peresuwiip̄u niirãrẽ wionéconoboj̄ya. Cúãpẽ ãmũãsep̄u catirẽ petihére cõudugãra, padeodúriyira. ³⁶Ãpẽrá ñãnarõ bui, tãnanóyira. ⁱÃpẽrá cõmedãrimena siatú, peresuwiip̄u d̄ponoyira. ^j³⁷Ãpẽrá ãtãperimena déesiãnoyira. ^kÃpẽrá cúãye õpũĩrĩ deco widetãnoyira. Ãpẽrá espadamena páatasĩãnoyira. ^lÃpẽrá suti manirã oveja caseri, cabra caserimena dícu sãñarira cuicãmesãyira. Cúã bóaneõrã, ñãnarõ tiinórira, cãmitunorira niyira. ³⁸Cúã atibúreco macãrã ^mnemoró ãñurã niipacari, atibúreco macãrã cúã ãñurére ñnadugariyira; cúãrẽ cõãdugayira. Cõãmacũrẽ padeoré wapa cúãrẽ ñãnarõ tiirí, cuira, basocã maniró, yucu maniró̄p̄u, ãtãyucup̄u, ãtãtutirip̄u, ditacoperip̄u niisodeatiyira.

³⁹Cõãmacũ cúã niipetira padeorí ñãgũ, “ãñurãrã niĩya” jĩiyigu. Cũũ teero jĩiri siro niipacari, cũũ cúãrẽ “ticoguda” jĩiriguere ñeeriyira ména. ⁴⁰Cúã ñeeãdari suguero, Cõãmacũ marĩrẽ nemoró ãñurére tiisuguédugarigu niwĩ. Cũũ teero tiirí siro, cúã marĩ-

mena sícãrõména ãñurã quẽnojeãadacua.

Jesuré nũnũdutire

12 ¹Teero tiirã, cúãrẽ wãcũãda. Cúã paũ duuró maniró “Cõãmacũ ‘ticoguda’ jĩiriguere ticogudaqui” jĩi padeorucúyira. Cúã padeoríguere wãcũrã, marĩcã teerora padeorucújããda. Cãturí basocu máata jeadugagũ tiiróbiro niãda. Cũũ niipetire nũcũrere cúũjã, cutãwãqui. Cũũ nũcũrere cúũre tiiróbiro marĩ niipetire ñãnaré tiirere duujãrõ booa. Teeré duurã, Cõãmacũ boorépere tiirucújãrõ booa. ²Jesuré wãcũnũnũsero booa. Cũũrã marĩrẽ sicato padeorí tiiwĩ. Cũũrã marĩrẽ padeoyapácãtiri tiigũdaqui. Cõãmacũrẽ padeojĩgũ, cũũ too síro usenire bũãadarere wãcũgũ, curusap̄u páabiaturere nũcãjãyigu. Boboró maniró diayigu. Teero tiigũ, mecũtígãrẽ Cõãmacũya wãmo diamacũniãape jeanuãqui.

³Mũã Jesús ñãnarõ netóríguere wãcũña. Ñãnarã cúũrẽ bayiró ñãnarõ tiiyira. Teero tiirã, mũãcã ñãnarõ netórã, páasãtiro maniró cũũrẽ padeorucújãña. ⁴Ñãnarã cúã ñãnaré tiirí, mũã wederé wapa mũãrẽ sãrĩ tũgueñañaria ména. ⁵Sícũ basocã cũũ põnaré wederébiro Cõãmacũ mũãrẽ wedei.

^h 11.35 1 Reyes 17.17-24; 2 Reyes 4.25-37. ⁱ 11.36 Jeremías 20.2; 37.15.

^j 11.36 1 Reyes 22.26-27. ^k 11.37 2 Crónicas 24.21.

^l 11.37 Jeremías 26.20-23. ^m 11.38 “Atibúreco macãrã” jĩinoã Cõãmacũrẽ padeohérare.

Cũye queti jóaripũre wederiguere ¿wãcũrigari? Biuro jĩĩ:

Yũ macũ, Cõamacũ mũũrẽ bayiró wederẽmena quẽnojeáduhuri, teero ñnacõãrijãña.

Cũũ mũũrẽ tutiri, páasutirijãña.

⁶Cõamacũ cũũ maĩrãrẽ bayiró quẽnojeári tiiquí.

Niipetira cũũ põnaré cũã ñañaré tiirí, ñañarõ tiiquí,ⁿ

jĩĩ jóanoã. ⁷Múã ñañarõ netõrã, “Cõamacũ marĩrẽ quẽnojeáduhuri tiiquí” jĩĩrã, nũcãjãña. Cõamacũ múãrẽ cũũ põnabiro tiiquí. Niipetira pacusũmuã cũã põnaré quẽnojeári tiicúa. ⁸Cõamacũ niipetira cũũ põnaré quẽnojeári tiiquí. Cũũ múãrẽ quẽnohãrĩ, cũũ põna díamacũ mee niicu. Pacu manirã, teero bũarira tiiróbiro niicu. ⁹Apeyerẽja, marĩ wĩmarã niirĩ, marĩ pacusũmuã marĩrẽ quẽnojeári tiiwá. Cũã teero tiiriguere marĩ padeowá. Teero tiirã, marĩ Pacu ãmuãsepu niigũpereja toorã nemoró yũũro booa. Teero yũũrucujãrã, catirucujããdacu. ¹⁰Marĩ pacusũmuã atibũrecopu macãrã, marĩ cũãmena niirĩ, marĩrẽ quẽnojeári tiiwá. Cũã ãñurõ niidutira, cũã põõtẽõrõ quẽnowá. Cõamacũre marĩrẽ cũũ tiiróbiro ñañaré manirã niidutigũ, quẽnojeári tiiquí. ¹¹Diamacũrã niĩã: Marĩrẽ quẽnojeári tiirítabe-

re tusaya maniã. Pũni niĩã. Teero niipacari, quẽnorẽmena ãñurõ wãari tiia. Too síropũre ãñurõ cũũ booróbiro diamacũ tiĩádacu; ãñurõ niirecutirere bũãádacu.

Cõamacũyere tuodugãheri, quio niĩã

¹²Teero tiirã, basocã wãmorĩ, dũpori tutuhera tiiróbiro niirijãña; wãcũbayinemoña. ¹³Múã diamacũ tiirã, maarẽ sugewara tiiróbiro niĩádacu. Múã teero tiirĩ, opayuriro tiiróbiro wãagucã múãrẽ ãñurõ nũnũgũdaqui; padeotutúanemogũdaqui. Opayuriro tiiróbiro wãanemoriqi.

¹⁴Niipetirarena cúaro manirõ ãñurõ niirecutiya. Ñañaré tiiró manirõ niĩña. Ñañaré tiirã marĩ Õpũrẽ ññariadacua. ¹⁵Múã tuomasĩña: Sĩcũno Cõamacũ marĩrẽ ãñurẽ ticorere duurijããrõ. Sĩcũno cũũ wedeseremena, cũũ tiirẽmena ãpẽrã padeorere ñañorijããrõ. Teerẽ tiigũ tãa ñañaré tiiróbiro niiquí. Tãa ñañaré wiiró, oterere ñañocú. ¹⁶Teero biiri sũcũno cũũ nũmo niihẽgõmena ñañaré tiirijããrõ. Teero biiri sũcũno Cõamacũ marĩrẽ ticoadarere “bũri niire niĩã” jĩĩ wãcũrijããrõ. Esaũ teero tiiyigu. Juabõagu, cũũ basocã sõwũ niirere yaarẽmena cũũ baipere wasoyigu. ¹⁷Múã masĩcu: Too síro Esaũ cũũ pacu “mũũrẽ ãñurõ wãaadacu” jĩĩ wedecũrĩ boomiyigu. Cũũ pacupe “mũũ bairẽ teerẽ

ⁿ12.5-6 Proverbios 3.11-12.

cúūpetitoaawū” jīyigu. Cūū teero jīrī tʉogú, bayiró utiyigu. Teero utipacari, cūū pacu cūū bairé cúūriguere wasomasíña maniyiro.

¹⁸Múá tíato macārā Israelya pōna macārā tiiróbiro ūtāgú padeñámasírīgupure jearia. Tiigupure bayiró jūūyiro. Toopure bayiró naĩtāyiro. Вуро páa, wīno bayiró wáyairo. ¹⁹Teero biiri múá tíato macārā tiiróbiro corneta busurere tʉoría. Cōāmacū wedesecārē tʉoñaría. Cūāpeja cūū wedeseri tʉorá, cuiremena “nocōrōrā wedesearo sáa” jīyira. ²⁰Cōāmacū dutiariguere cuinetōnerā, teero jīyira. Cūū dutiarigue biiro jīyiro: “Atigú ūtāgupure cutacúgūnorē ūtāperimena déesíña; o saderígumena síñá. Wáicuracārē teerora tiyá”, jīyigu Cōāmacū. ²¹Teero wáarigue quionetóǰōāyiro. Teero tiigú, Moisés basiro biiro jīyigu: “Yuu cuinetōgū, ñapōpiga”, jīyigu.

²²Múāpeja tiigupú jearono tiirá, Cōāmacū pʉtopu jeacu. Toopú Cōāmacū catirucuguya macā, ūmúāsepū niirí macā niā. Tiimacā Jerusalén wāmecutiri macā niā. Ūtāgú Sion wāmecutirigucā niā. Tiimacāpū ángelea pau peti niicua. ²³Cūā neā, cūūrē usenipecua. Cōāmacū pōna cūū “ticoğuda” jīriguere ñeeādaracā toopúra niicua. Cūā wāmerē ūmúāsepū jóatunore niicu. Toopúra

Cōāmacū niipetirare besegú niiqui. Teero biiri too sūguero macārāpū diarira marímena sícārōmēna añurá quēnojeárira toopú niicua. ²⁴Jesús toopú niiqui. Cūū mama netōnére quetire néeatirigu nií. Jesuyé díi marí ñañarē tiirére coseré toopú niicu. Cūūye díi Abelye díi nemoró waracutía.^ñ

²⁵Teero tiirá, Cōāmacū múārē wedegúre sūnaríjāña. Too sūguero macārārē Cōāmacū atibúreco-pure baurocá wedeseyigu. Cūā cūūrē sūnayira. Teero tiirá, Cōāmacū cūārē ñañarō tiíadarere dutiwámasíryira. Marípereja Cōāmacū ūmúāsepū wedesequi. Teero tiirá, marí cūūrē sūnarí, nemoró ñañarō tiigúdaqui. Dutiwámasíña maniádacu. ²⁶Tíatorpore Cōāmacū wedeseri, dita cāmeñayiro. Atitópere cūū “tiigúda” jīriguere cūūye queti jóaripūpore buenoā: “Sícarí dita cāmeñarí tiinemógūda. Dita dícuere cāmeñarí tiirícu; ūmúāsepū niirécārē cāmeñarí tiigúda”,^o jīyigu. ²⁷Cūū “sícarí dita cāmeñarí tiinemógūda” jīīgū, ateré jīīgū tiii: Niipetire cūū bauaneriguere néecomasírenorē cōāgūdaqui. Néecomasíña maniré dícu pʉtuáadacu. ²⁸⁻²⁹Cōāmacū Ōpū niiró marí cūūmena niíadaro néecomasíña maniā. Teero tiirá, Cōāmacūrē usenire ticoada. Cūū tʉsarópura cūūrē marí padeorére wiyaáda.

^ñ12.24 Génesis 4.10. ^o12.26 Hageo 2.6.

Marí Òpũ Cõãmacũ niipetire ñañarére añurõ jũũpetiri tiirimebiro niĩ. Teero tiirá, cũũrẽ padeorá, quioníremena padeoáda.

Cõãmacũ tusarére tiiyá

13 ¹Múã Jesuré padeorá sícũpõna tiiróbiro cãmerí maĩrucujãña. ²Múãye wiseripũ jearáre añurõ bocaya. Teeré acabórijãña. Æpẽrá teero tiirá, ánglelea jearirare bocayira. “Ánglelea niicua”, jĩ masĩiyira.

³Peresuwiipũ niirãrẽ wãcũña. Cũãmena toopú niirã tiiróbiro tũgueñaña. Ñañarõ netõ, cãmitunoriracãrẽ wãcũña. Múãcã cũãbiro ra òpũũcutia. Teero tiirá, ñañarõ netõápumasã.

⁴Niipetira wãmosíarirare quioníremena ññaña. Múã nũmosánumiã niihẽrãmena, múã manusũmuã niihẽrãmena ñeeaperijãña. Nũmomanirã, manũmanirã noo booró ñeeapecãmesãrãrẽ Cõãmacũ ñañarõ tiigúdaqui. Teero biiri wãmosíarira niipacara, Æpẽrãrẽ ñeeaperare ñañarõ tiigúdaqui.

⁵Niyerure bayiró peti ɣgari péarijãña. Múã cũorémema ɣseñña. Cõãmacũ biiro jĩirigu niiwĩ: “Mũũrẽ sícũrã duucúricu; cõãwáricu”,^p jĩirigu niiwĩ. ⁶Teero tiirá, wãcũbayiremena biiro jĩimasã:

“Marí Òpũ ɣũũre tiiapugũ niĩ. Sícũ ɣũũre ñañarõ tiidugári, cuiria”,^q jĩimasã.

⁷Múãrẽ sũonírirare Cõãmacũye queti múãrẽ wederirare wãcũrucujãña. Cũã añurõ tiirécũti ɣpacũtiriguere wãcũña. Cũã padeorírobiro tiinũũseyá.

⁸Jesucristo wasoríqui. Too sũgueropũ, mecũtígãrẽ, too síropũre teerora niirucugudaqui. ⁹Teero tiirá, Æpẽrá múãrẽ merẽã wederi, tũonũũserijãña. Cõãmacũ cũũ añurẽ tiorémema marĩrẽ yeeripũnaripũ wãcũtutuari tiiró. Marí yaaré marí yeeripũnarĩrẽ wãcũtutuare tioricu. Teero tiirá, múãrẽ “ateré yaaya; teeré yaarijãña” jĩirí, tũorijãña.

¹⁰Jesús marí ñañaré tiiré wapa sãñórigu niiwĩ. Cõãmacũwiipũ paiá wáicũrãrẽ sãrã, teeména Cõãmacũrẽ acabóre sãirã tiimícua. Teero tiirá, cũã Jesús acabórerẽ masíricua. ¹¹Paiaré dutigú Æñunetõjõãri Tatiapũre wáicũraye díire néesãwaqui. Tee díire Cõãmacũrẽ ticoqui, basocá ñañaré tiirãrigue wapare acabóre sãigũ. Cũãye òpũũrĩrẽ macã wesapũ néewa, sóedutiqui. ¹²Teero tiiróbiro Jesús macã wesapũ ñañarõ netõ, diayigu. Cũãye díimema marĩrẽ añurá pũtuári tiigú, teero tiiyigu. ¹³Cũũ macã wesapũ diarigue “bobo niia” jĩinoyiro. Cũũ diari, basocá cũũrẽ tuti, doopacári, cũũrẽ nũnũãda. Cũã doorere teero tũgueñajããda. ¹⁴Atibũrecore marí niirí macãrẽ niidoaricu. Apemacá too síropũ marí ni-

^p 13.5 Deuteronomio 31.6.

^q 13.6 Salmo 118.6-7.

rucuari macãrẽ yuera tia.
 15Teero tiirá, Cõamacãrẽ usenire tiorucujããda Jesucristo marĩrẽ añurẽ tiiriguemena. Tee marĩ Cõamacãrẽ tioré niã. Cũmema usenirã nijĩrã, ãpẽrãrẽ biiro jĩãda: “Cũũ marĩ Ôpũ niĩ; añunetõjõãĩ”.
 16Teero biiri ãpẽrãrẽ añurõ tiirere acabõrijãña. Múã cuoremema ãpẽrãrẽ tiápuya. Múã teero tiiré múã Cõamacũpũre tiorébiro niã. Múã teero tiirí, useniqui.

17Múãrẽ suonírãrẽ yũyua. Cũã dutirere tiiyá. Cũã múãrẽ apeyepere padeorí jĩĩrã, ãnanunuse, buerucucua. Cũã ateré masĩcua: Too síro Cõamacũ cúãrẽ “¿diamacũ bueri; o merẽã buerite?” jĩĩ sãĩnãgũdaqui. Múã cúã dutirere yũuri, useniremena múãrẽ coteadacua. Cúãrẽ bóaneõrã niirĩ tiirijãña. Múã cúãrẽ netõncãrĩ, cúã múãrẽ añurõ tiápumasĩribocua.

18Ûsãrẽ Cõamacũrẽ sãĩbosãrucujãña. Ûsã añurõ diamacũ tiijĩrã, añurõ yeeripũnacutia. Niipetirere añurõ tiidugãa. 19Múã yũure bayirõ sãĩbosãri booa. Múã sãĩrĩ, Cõamacũ boorí, máata múã pũtopũ niigũdacu sũcã.

Wedeyaponorigue

20Cõamacũ múãrẽ añurõ niirecutirere ticogú niĩ. Cũũrã Jesuré oveja cotegú tiiróbiro niigũ añugũrẽ diarigupũre masõrigu niiwĩ. Cũũrã marĩ Ôpũ Jesucristoye díimema mama netõnédoare quetire jeari tiirigu niiwĩ. 21Cũũrã múãrẽ diamacũ quẽnojeári tiáaro. Niipetire múã tiirémema añurã niirĩ tiáaro. Teero tiirí, cúũ boorere tiimasãdacu. Cũũrã Jesucristo tutuaremena marĩ cúũ tusarere tiirã niirĩ tiáaro. Cristore usenipeorucuada. Teerora tiáada.

22Yãa wedera, yũũ múãrẽ wederere añurõmena tuoyá. Ate yũũ múãrẽ jóacoripũ yoeripũ niã. 23Múãrẽ ateré wedea: Maríya wedegu Timoteo peresuwiipũ niĩarigure wionécotoayira mée. Cũũ máata yũũ pũtopũ jeari, múã pũtopũ wáagu, cúũrẽ néewagu-da.

24Niipetira múãrẽ suonírã añurõ. Niipetira Jesuré padeorãcã añuãrõ. Italia macãrã múãrẽ añudutia.

25Cõamacũ múã niipetirare añurẽ ticoaro. Teerora tiáaro.